

Hoge Raad

Citation for published version (APA):

de Groot, G-R. (1995). Hoge Raad: 16 September 1994, rek. nr. 8488 (Mrs. ROyer, ROelvink, Korthals Altes, Neleman, Nieuwenhuis; A-G Mok; m.nt. GRdG). *Nederlandse Jurisprudentie*, 1995, 2693-2698. [563].

Document status and date:

Published: 01/01/1995

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

lid 2 BW, nietig is en dus geen waardevermindrend effect heeft.

WMK

Nr. 563

HOGE RAAD

16 september 1994, rek.nr. 8488
(Mrs. Royer, Roelvink, Korthals Altes, Neleman, Nieuwenhuis; A-G Mok; m.nt. GRdG)
RvdW 1994, 173

Nationaliteitsrecht.

De wijzen waarop het Nederlandschap wordt verkregen, zijn limitatief voorzien in de Wet op het Nederlandschap en de Toescheidingsovereenkomst. Daaronder is niet begrepen een verkrijging door de werking van enig algemeen beginsel van behoorlijk bestuur.*

(Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten Nederland-Suriname art. 2, 5; Rijkswet op het Nederlandschap art. 3-13))

Ramjharie Chitoe, te Amsterdam, verzoekster tot cassatie, adv. mr. M.D. Winter,
tegen

De Staat der Nederlanden (Ministerie van Justitie), te 's Gravenhage, verweerder in cassatie, niet verschenen.

Rechtbank:

(...)

6. Beoordeling van het verzoek.

6.1. Op 25 november 1975 woonde Chitoe in Nederland en behield zij de Nederlandse nationaliteit die zij bij haar geboorte had verkregen.

6.2. Vervolgens is Chitoe in 1983 naar Suriname vertrokken om daar haar zieke echtgenoot tot diens overlijden in 1987 te verzorgen en is zij nog tot juni 1988 in dat land gebleven.

6.3. De rechtbank stelt voorop dat Chitoe enkel en alleen op grond van bij haar gewekte verwachtingen geen aanspraak kan maken op de Nederlandse nationaliteit, zoals zij mogelijk heeft willen betogen.

De rechtbank is verder van oordeel, dat Chitoe door een verblijf van meer dan twee jaar in Suriname op grond van het bepaalde in artikel 5 lid 2 Toescheidingsovereenkomst (TO) van rechtswege de Surinaamse nationaliteit heeft verkregen.

Dit wordt niet anders doordat Chitoe zich in Nederland nimmer heeft laten uitschrijven uit het bevolkingsregister, zij na haar terugkeer in juni 1988 nog als van Nederlandse nationaliteit stond geregistreerd (= geregistreerd?; red.) bij de

* Zie ook MR 1994/10, 152; RV 1994, 47 (m.nt. HAA); red..

afdeling Bevolking van de gemeente Amsterdam en haar op 23 september 1988 nog een Nederlands paspoort is uitgereikt. Ook haar stelling dat de (...) beschikking van de Tijdelijk Zaakgelastigde van de Nederlandse Ambassade van 22 januari 1987 haar pas in 1993 ter hand is gesteld kan haar niet baten. Zoals Chitoe in haar rekest zelf immers stelt is haar in 1987, toen haar Nederlandse paspoort werd ingenomen, bij de Nederlandse ambassade te Paramaribo meegedeeld dat zij langer dan twee jaar in Suriname verblijf had; het feit dat Chitoe vervolgens een Surinaams paspoort heeft aangevraagd en verkregen, geeft al aan dat zij toen begreep of had kunnen begrijpen dat zij Surinaamse was geworden.

Van gerechtvaardigde verwachtingen bij Chitoe kan dus geen sprake zijn.

6.4. Conclusie:

Uit het bovenstaande volgt dat Chitoe de Surinaamse nationaliteit bezit zodat haar verzoek tot vaststelling van de Nederlandse nationaliteit moet worden afgewezen.

(enz.)

Cassatiemiddel:

Schending van het recht en/of verzuim van op straffe van nietigheid in acht te nemen vormen, doordien de Rechtbank op de in de bestreden beschikking vervatte gronden het verzoek van Chitoe tot vaststelling van haar Nederlander-schap heeft afgewezen;

Toelichting

Door Chitoe is in onderhavige procedure een beroep gedaan op een van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, inhoudende dat van de zijde van de overheid opgewekte verwachtingen dienen te worden gehonoreerd en gerespecteerd. Naar de mening van Chitoe heeft de Rechtbank op onjuiste gronden, althans heeft de Rechtbank zulks onvoldoende gemotiveerd, dit beroep van Chitoe gepasseerd.

Chitoe heeft haar beroep op genoemd algemeen beginsel van behoorlijk bestuur gegrond op de volgende feiten:

– Chitoe bleek na aanmelding in juni 1988 bij de Afdeling Bevolking van de gemeente Amsterdam als Nederlandse geregistreerd te staan (zie afschrift uittreksel uit het persoonsregister van de gemeente Amsterdam, afgegeven op 21 september 1988, welke als productie 2 aan het verzoekschrift is gehecht).

– Op basis van voormelde registratie is Chitoe op 23 september 1988 een Nederlands paspoort uitgereikt,

– Achteraf is van de zijde van de gemeente gesteld, dat de afgifte van het Nederlands paspoort kennelijk aan een onjuiste registratie is te wijten (zie brief gemeente Amsterdam d.d. 19 maart 1993, welke als productie 6 aan het verzoekschrift is gehecht) hoewel Chitoe inmiddels reeds bijna 5 jaar in het bezit is geweest van een Nederlands paspoort.

In het licht van voorgaande feiten is Chitoe van mening, dat de Rechtbank niet zonder meer haar beroep op de evident bij haar opgewekte verwachtingen, heeft kunnen verwerpen. En hieraan doet niet af enerzijds het feit, dat Chitoe in 1987 door de Nederlandse ambassade te Paramaribo (mondeling) is medegedeeld dat zij langer dan twee jaar in Suriname had verbleven, en anderzijds dat zij een Surinaams paspoort heeft aangevraagd en verkregen.

Voor wat betreft het eerste niet omdat Chitoe niet in de gelegenheid is gesteld (voorzover al mogelijk) rechtsmiddelen aan te wenden tegen de intrekking van het Nederlands paspoort. Vaststaat dat de beschikking tot intrekking van het paspoort van de Tijdelijk Zaakgelastigde van de Nederlandse ambassade te Paramaribo d.d. 22 januari 1987, pas in 1993 aan Chitoe is uitgereikt. Aannemelijk is voorts, dat, gezien Chitoe's leeftijd, het haar niet bekend is geweest (in ieder geval ook bekend gemaakt, immers is slechts ten ambassade gesteld: „vraagt u maar een Surinaams paspoort aan”), dat rechtsmiddelen wellicht openstonden.

Voorts kan het aanvragen van het Surinaams paspoort Chitoe niet worden aangerekend, aangezien alleen die weg nog openstond om Nederland überhaupt nog in te reizen.

Chitoe wenst omtrent het voorgaande nog het volgende op te merken.

Door de Rechtbank is nog overwogen (zie pag. 3 beschikking), dat uit het feit, dat Chitoe reeds in 1987 was medegedeeld dat zij Surinaamse was geworden en vervolgens een Surinaams paspoort heeft aangevraagd en verkregen, zij toen al begreep of had kunnen begrijpen, dat zij Surinaamse was geworden. Van gerechtvaardigde verwachtingen bij Chitoe kan alzo dus geen sprake zijn.

Chitoe is echter van mening, dat door de Rechtbank over het hoofd wordt gezien, dat de opgewekte verwachtingen zich *achteraf* hebben gemanifesteerd, immers pas in Nederland is haar een Nederlands paspoort uitgereikt en heeft zij die vijf jaar in bezit mogen houden.

In het licht van al het voorgaande wordt dan ook gesteld, dat ten onrechte de Rechtbank in haar bestreden beschikking heeft overwogen en beslist, dat het verzoek van Chitoe tot vaststelling van haar Nederlanderschap dient te worden afgewezen.

Conclusie A-G mr. Mok:

1. Korte beschrijving van de zaak

1.1. Chitoe, verzoekster van cassatie, is in 1926 in Suriname geboren. Bij haar geboorte heeft zij de Nederlandse nationaliteit verkregen. Van 1974 tot 1983 woonde zij in Nederland, zodat zij op het moment waarop Suriname onafhankelijk werd (25 november 1975) het Nederlanderschap heeft behouden.

1.2. Van 1983 tot 1987 had Chitoe haar vaste woon- en verblijfplaats in Suriname.

Bij besluit van de Nederlandse tijdelijk zaak-

gelastigde te Paramaribo van 22 januari 1987 is verzoeksters Nederlandse paspoort ingetrokken, op grond van het feit dat zij sedert 12 november 1983 woonplaats of werkelijk verblijf in Suriname had gehad (art. 5, lid 2, van de Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten Nederland-Suriname).

1.3. Op 21 september 1988 stond Chitoe ingeschreven in het persoonsregister van de gemeente Amsterdam, zoals uit een overgelegd uittreksel blijkt. Twee dagen later is haar een Nederlands paspoort met een geldigheidsduur van vijf jaar verstrekt. Dit is op 2 maart 1993 ingetrokken in verband met haar Surinaamse nationaliteit (waaruit verlies van het Nederlanderschap voortvloeit).

1.4. Overeenkomstig art. 17 van de Rijkswet op het Nederlanderschap heeft Chitoe zich tot de rechtbank in Den Haag gewend met het verzoek vast te stellen dat zij het Nederlanderschap had behouden en nog bezat.

Bij beschikking van 9 maart 1994 heeft de rechtbank, conform de conclusie van de o.v.j., het verzoek afgewezen.

1.5. Tegen die beschikking heeft Chitoe (tijdig) beroep in cassatie ingesteld. Het beroep steunt op een middel, waarin twee klachten herkend kunnen worden.

De Staat heeft geen verweerschrift ingediend.

2. Bespreking van het cassatiemiddel

2.1. De eerste klacht houdt in dat de rechtbank het door Chitoe gedane beroep op bij haar opgewekte verwachtingen (doordat haar in 1988 een Nederlands paspoort is uitgereikt) niet zonder meer heeft kunnen verwerpen.

Volgens de tweede klacht heeft de rechtbank over het hoofd gezien dat de opgewekte verwachtingen zich pas achteraf hebben gemanifesteerd.

2.2.1. De rechtbank heeft vooropgesteld dat Chitoe enkel en alleen op grond van bij haar opgewekte verwachtingen geen aanspraak kan maken op de Nederlandse nationaliteit.

2.2.2. De Rijkswet op het Nederlanderschap en de genoemde Toescheidingsovereenkomst regelen limitatief de wijzen waarop men het Nederlanderschap verkrijgt en verliest. Daartoe behoren verkrijging en behoud op grond van het vertrouwensbeginsel niet.

Contra legem toepassing van het vertrouwensbeginsel komt hier niet in aanmerking. Dit zou ten eerste in zaken van verkrijging en verlies van nationaliteit in strijd zijn met de algemene rechtszekerheid. Daartegen weegt de bijzondere rechtszekerheid, bestaande in honorering van opgewekte verwachtingen niet op¹. In de tweede plaats zou dit niet passen in de regeling van de Toescheidingsovereenkomst, inhoudend dat verkrijging, ingevolge deze over-

1. Vgl. Van Wijk/Konijnenbelt/Van Male, Hoofdstukken van administratief recht, 1993, hfdst. 7, § 26, p. 348.

eenkomst, van de ene nationaliteit het verlies van de andere meebrengt. Chitoe heeft de Surinaamse nationaliteit op grond van die overeenkomst verkregen en diensgevolge (art. 2, lid 1) de Nederlandse nationaliteit verloren. Die verdragsbepaling prevaleert zo nodig boven nationaal recht, met inbegrip van beginselen van behoorlijk bestuur.

2.2.3. Uit het voorgaande volgt dat het in § 2.2.1. genoemde uitgangspunt van de rechtbank juist is.

De consequentie daarvan is dat het middel niet kan slagen. Op de daarin naar voren gebrachte klachten ga ik hierna ten overvloede in.

2.3.1. De feiten waarmee de rechtbank volgens de eerste klacht rekening had moeten houden waren:

a. dat Chitoe bij aanmelding in 1988 bij de afdeling Bevolking van Amsterdam daar ingeschreven bleek als Nederlandse;

b. dat haar een Nederlands paspoort is uitgeleend dat zij vijf jaar heeft mogen houden.

De omstandigheden dat Chitoe in 1987 op de Nederlandse ambassade in Paramaribo was medegedeeld dat zij, door een verblijf in Suriname van meer dan twee jaar de Surinaamse nationaliteit had verworven en dus het Nederlanderschap had verloren en dat zij vervolgens een Surinaams paspoort had aangevraagd en verworven zouden daar niet aan afdoen, omdat

c. Chitoe niet in de gelegenheid is gesteld rechtsmiddelen aan te wenden tegen de intrekking van haar Nederlandse paspoort. Daarmee wordt klaarblijkelijk bedoeld dat verzoekster, bij de intrekking van haar paspoort in 1987 (door de Nederlandse ambassade te Paramaribo) niet gewezen is op de mogelijkheid van het aanwenden van rechtsmiddelen. Voorts zou het, gezien Chitoe's leeftijd aannemelijk zijn dat het openstaan van rechtsmiddelen haar niet bekend was.

d. Het aanvragen van een Surinaams paspoort kan Chitoe niet tegengeworpen worden, omdat dit voor haar de enige manier was om Nederland binnen te reizen.

2.3.2. *Ad a.*

De rechtbank heeft deze omstandigheid in ro. 6.3. genoemd, maar daaraan – m.i. terecht – geen consequenties verbonden, alleen al omdat het ingeschreven staan (mede) veroorzaakt was doordat Chitoe zich bij haar vertrek naar Suriname niet had laten uitschrijven.

Ik voeg hieraan toe dat de omstandigheid dat iemand is ingeschreven in een Nederlands bevolkingsregister niet in de weg kan staan aan het van rechtswege verkrijgen van de Surinaamse nationaliteit op grond van art. 5, lid 2, van de Toescheidingsovereenkomst.

2.3.3. *Ad b.*

Uit de uitreiking van een Nederlands paspoort vloeit niet voort dat degene aan wie dit paspoort is uitgereikt de Nederlandse nationaliteit bezit².

2. HR 29 sept. 1989, NJ 1989, 877.

2.3.4. *Ad c.*

In 1987 bestond geen verplichting voor het bestuur tot het attenderen op rechtsmiddelen³. Dat verzoekster hier niet op zou zijn geattendeerd is overigens een in cassatie niet geoorloofd feitelijk novum.

2.3.5. *Ad d.*

De rechtbank heeft uit het feit dat Chitoe een Surinaams paspoort had aangevraagd en verkregen slechts afgeleid dat zij (al zou de beschikking van de Nederlandse ambassade te Paramaribo haar destijds niet ter hand zijn gesteld) toen begreep of had kunnen begrijpen dat zij Surinaamse was geworden. Het tegendeel van dit laatste heeft Chitoe in de procedure (ook in cassatie) niet gesteld. Zij heeft zich slechts beroepen op de later (in 1988) bij haar opgewekte verwachting dat zij de Nederlandse nationaliteit toch zou hebben behouden.

2.4.1. Volgens de tweede klacht zou de rechtbank over het hoofd hebben gezien dat de opgewekte verwachtingen zich pas achteraf hebben gemanifesteerd, nl. doordat Chitoe in 1988 in Amsterdam een Nederlands paspoort is verstrekt, dat zij bijna vijf jaar heeft mogen behouden.

2.4.2. Deze klacht mist feitelijke grondslag. Uit de derde alinea van ro. 6.3. blijkt dat de rechtbank dit heeft onderkend. Zij heeft echter geoordeeld dat deze omstandigheden niet afdeden aan de verkrijging van de Surinaamse nationaliteit (met als rechtsgevolg – voeg ik hieraan toe – het verlies van het Nederlanderschap), terwijl Chitoe hieraan ook geen verwachting van behoud van het Nederlanderschap kon ontlenen, omdat zij reeds eerder op de hoogte kon zijn van het verlies daarvan.

3. *Conclusie*

De conclusie strekt tot verwerping van het beroep.

Hoge Raad:

1. *Het geding in feitelijke instantie*

Met een op 17 november 1993 ter griffie van de Rechtbank te 's-Gravenhage ingediend verzoekschrift heeft verzoekster tot cassatie – verder te noemen: Chitoe – zich gewend tot die Rechtbank met het verzoek om vast te stellen dat zij de Nederlandse nationaliteit heeft behouden en thans nog bezit.

Bij beschikking van 9 maart 1994 heeft de Rechtbank het verzoek afgewezen.

(...)

3. *Beoordeling van het middel*

3.1 Chitoe, geboren in Suriname in 1926, had op 25 november 1975 haar woonplaats in Nederland, zodat zij toen de Nederlandse natio-

3. Sinds 1 januari 1994 berust een dergelijke verplichting op de Algemene wet bestuursrecht.

naliteit, die zij bij haar geboorte had verkregen, behield.

Van 12 november 1983 af tot juni 1988 had zij haar vaste woon- en verblijfplaats in Suriname.

Op grond dat zij deswege ingevolge het bepaalde bij art. 5 lid 2 in verbinding met art. 2 lid 1 van de Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname van 25 november 1975, Trb. 1975, 132, op 12 november 1985 van rechtswege de Surinaamse nationaliteit had verkregen en de Nederlandse nationaliteit had verloren, heeft Hr. Ms. tijdelijk zaakgelastigde te Paramaribo bij beschikking van 22 januari 1987 het ten name van Chitoe staande Nederlandse paspoort ingetrokken. Toen Chitoe zich later in dat jaar op de Nederlandse ambassade te Paramaribo vervoegde teneinde verlenging van dat paspoort te verkrijgen, is het ingenomen, bij welke gelegenheid haar de reden van de intrekking is meegedeeld. Enige dagen nadien, te weten op 24 augustus 1987, is haar op haar verzoek een Surinaams paspoort verstrekt met een geldigheidsduur tot 23 augustus 1992.

Op 23 september 1988 is vanwege de Burge-meester van Amsterdam aan Chitoe, die toen nog in het Bevolkingsregister van Amsterdam als Nederlandse ingeschreven stond, een Nederlands paspoort afgegeven met een geldigheidsduur tot 23 september 1993. Dit paspoort is op 2 maart 1993 door de Dienst van het Bevolkingsregister te Amsterdam ingehouden op grond – samengevat weergegeven – dat aan deze Dienst inmiddels was gebleken dat bedoelde inschrijving in het Bevolkingsregister onjuist was, immers Chitoe reeds vóór de afgifte van dat paspoort haar Nederlandse nationaliteit had verloren, en het paspoort haar dus ten onrechte was verstrekt.

3.2 Tot steun van haar inleidend verzoek, strekkende tot vaststelling dat zij de Nederlandse nationaliteit bezit, heeft Chitoe aangevoerd, samengevat weergegeven, dat zij, ondanks haar verblijf van meer dan twee jaren in Suriname, de Nederlandse nationaliteit had behouden, omdat zij eerst op 2 maart 1993 in kennis is gesteld van de voormelde beschikking van de tijdelijk zaakgelastigde te Paramaribo van 22 januari 1987, waarbij haar Nederlandse paspoort was ingetrokken, terwijl zij zich bovendien in Nederland nimmer had laten uitschrijven uit het Bevolkingsregister, en het feit dat zij niet ambtshalve is uitgeschreven, haar niet kan worden tegengeworpen.

Veronderstellenderwijze ervan uitgaande dat in dit betoog een beroep van Chitoe besloten ligt op een van overheidswege bij haar gewekte verwachting dat zij, in weerwil van het bepaalde bij art. 5 lid 2 in verbinding met art. 2 lid 1 van de Toescheidingsovereenkomst, haar Nederlandse nationaliteit had behouden, heeft de Rechtbank overwogen dat Chitoe enkel en alleen op grond van bij haar gewekte verwachtingen geen aanspraak kan maken op de Nederlandse nationaliteit.

Ook voor het overige heeft de Rechtbank het betoog van Chitoe verworpen, daartoe overwegende dat aan Chitoe in 1987, toen haar Nederlands paspoort werd ingenomen, op de Nederlandse ambassade te Paramaribo was meegedeeld dat zij langer dan twee jaar in Suriname verblijf had gehouden, terwijl de omstandigheid dat zij vervolgens een Surinaams paspoort had aangevraagd en verkregen, al aangeeft dat zij toen begreep of had kunnen begrijpen dat zij Surinaamse was geworden.

3.3 Het middel bestrijdt niet dat in 1987 op de Nederlandse ambassade te Paramaribo aan Chitoe is meegedeeld dat zij wegens haar verblijf gedurende meer dan twee jaar in Suriname van rechtswege de Surinaamse nationaliteit had verkregen en de Nederlandse nationaliteit had verloren, en evenmin dat haar enige dagen later door de Surinaamse autoriteiten op haar verzoek een Surinaams paspoort is verstrekt. Het verwijt de Rechtbank echter te hebben miskend dat *achteraf*, te weten door de afgifte aan haar op 23 september 1988 te Amsterdam van een Nederlands paspoort, dat zij gedurende vijf jaar in bezit heeft mogen houden, van overheidswege het gerechtvaardigd vertrouwen bij haar is gewekt dat zij de Nederlandse nationaliteit had behouden.

3.4 Blijkens het voorgaande berust het middel op het uitgangspunt dat de Nederlandse nationaliteit kan worden verkregen doordat van overheidswege bij de betrokkene het vertrouwen is gewekt dat hij die nationaliteit bezit.

Dit uitgangspunt is evenwel niet juist. De wijzen waarop het Nederlanderschap wordt verkregen, zijn limitatief voorzien in de Wet op het Nederlanderschap en de Toescheidingsovereenkomst. Daaronder is niet begrepen een zodanige verkrijging door de werking van enig algemeen beginsel van behoorlijk bestuur. Het middel kan dus niet tot cassatie leiden.

4. Beslissing

De Hoge Raad verwierpt het beroep.

Noot:

1. De hierboven afgedrukte beslissing van de HR sluit nauw aan bij vroegere jurisprudentie. Enkele kanttekeningen zijn niettemin op hun plaats.

2. Volgens art. 2 lid 1 Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten gesloten tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname van 25 november 1975, Trb. 1975, 132 (hierna af te korten als TOS) bracht verwerving van de Surinaamse nationaliteit van rechtswege verlies van het Nederlanderschap met zich mee. In diverse artikelen van de TOS werd geregeld, welke Nederlanders een zo nauwe band met Suriname hadden, dat zij op de onafhankelijkheidsdag (25 november 1975) automatisch de Surinaamse nationaliteit verwier-

ven. Zulks gold met name voor meerderjarige Nederlanders die in Suriname waren geboren en op de onafhankelijkheidsdag in Suriname woonachtig waren of aldaar werkelijk verblijf hadden (art. 3 TOS). Krachtens art. 4 TOS verwierven ook bepaalde groepen buiten Suriname geboren meerderjarige Nederlanders de Surinaamse nationaliteit, mits zij op de onafhankelijkheidsdag in Suriname woonplaats of werkelijk verblijf hadden. Meerderjarige Nederlanders die op de onafhankelijkheidsdag buiten Suriname woonden, behielden hun Nederlanderschap. Dit was ook het geval voor verzoekster in cassatie, mevrouw Chitoe. Toch konden zulke meerderjarige Nederlanders na de onafhankelijkheid nog van rechtswege de Surinaamse nationaliteit verwerven en daardoor het Nederlanderschap verliezen. Krachtens art. 5 lid 2 TOS verwierven namelijk sommigen van rechtswege de Surinaamse nationaliteit, indien zij gedurende twee jaren in Suriname hetzij woonplaats, hetzij werkelijk verblijf hadden. Zulks gold met name voor in Suriname geboren meerderjarige Nederlanders, derhalve in casu ook voor mevrouw Chitoe. Deze mogelijkheid van automatische verwerving van de Surinaamse nationaliteit door tweejarig verblijf in Suriname heeft nog al wat jurisprudentie veroorzaakt. Centraal stond de vraag, onder welke voorwaarden precies sprake was van „woonplaats of werkelijk verblijf in Suriname” in de zin van deze bepaling. Gewezen zij ondermeer op HR 19 februari 1982, NJ 83, 193; HR 1 juli 1983, NJ 84, 229; HR 28 oktober 1983, NJ 84, 230; HR 26 oktober 1984, NJ 85, 112; HR 7 februari 1986, NJ 86, 345. Uit deze jurisprudentie blijkt, dat het diende te gaan om het vrijwillig wonen dan wel werkelijk verblijven in Suriname. HR 19 februari 1982, NJ 83, 193 besliste hieromtrent, dat „de conclusie dat een persoon zijn woonplaats elders heeft opgegeven en die woonplaats heeft gevestigd in Suriname, dan wel aldaar zijn „werkelijk verblijf” heeft, alleen dan gerechtvaardigd is indien aan de wil van de betrokkene zijn tevoren bestaande woonplaats prijs te geven, in redelijkheid niet kan worden getwijfeld”.

De enkele ambtshalve uitschrijving van een persoon uit het bevolkingsregister in Nederland leidt derhalve nog niet tot de dwingende conclusie, dat de desbetreffende persoon dus geen woonplaats meer in Nederland heeft. Het nog ingeschreven zijn in een Nederlands bevolkingsregister leidt daarentegen evenmin tot de gevolgtrekking, dat de betrokken persoon dus nog in Nederland woont. In de casus, die aanleiding gaf tot de boven weergegeven beslissing van de HR speelt deze jurisprudentie in cassatie evenwel geen rol, daar mevrouw Chitoe – ondanks het feit, dat zij in de relevante periode nog stond ingeschreven in het Amsterdamse bevolkingsregister – niet ontkende gedurende twee jaren woonplaats in Suriname te hebben gehad, zodat zij krachtens art. 5 lid 2 TOS de Surinaamse nationaliteit had verworven en het Ne-

derlanderschap had verloren. Er zij in dit verband echter op gewezen, dat verzoekster in haar inleidend verzoekschrift niettemin aan de rechtbank te 's-Gravenhage vroeg om vast te stellen, dat zij de Nederlandse nationaliteit heeft behouden en thans nog bezit. De erkenning van het feit, dat zij twee jaren in Suriname woonachtig was geweest, bewerkstelligde evenwel, dat van *behouden* van de Nederlandse nationaliteit geen sprake meer kon zijn. Het was derhalve – tenminste in de cassatieprocedure – hoogstens denkbaar, dat mevrouw Chitoe het Nederlanderschap om de een of andere reden had herkregen.

3. Over art. 5 lid 2 TOS zij nog het volgende opgemerkt. Uit HR 7 april 1989, NJ 1990, 791 bleek, dat over de toepasselijkheid van deze bepaling op gevallen, waarin de termijn van twee jaren afliep na 1 januari 1986 een ernstig verschil van mening bestond tussen de Nederlandse en Surinaamse autoriteiten. Suriname was van mening dat de vermelde regeling per 1 januari 1986 was geëxpireerd, terwijl Nederland meende, dat de regeling ook nog na die datum van toepassing was. Intussen hebben beide staten op basis van art. 12 TOS een aanvullend protocol opgesteld, dat op 14 november 1994 in Paramaribo is ondertekend en in Tractatenblad 1994, 280 is afgedrukt. In het protocol wordt vastgesteld, dat de werking van art. 5 lid 2 TOS per 1 januari 1986 is afgelopen. Ratificatie van het protocol moet nog plaatsvinden. In de casus Chitoe speelde de kwestieuze werking in de tijd van art. 5 lid 2 TOS niet, maar deze kwestie had wel van belang *kunnen* zijn. Chitoe was immers op 12 november 1983 naar Suriname teruggekeerd, zodat de termijn van twee jaren voor haar op 12 november 1985 was voltooid, d.w.z. 49 dagen voor de uitschakeling van art. 5 lid 2 TOS.

4. De Nederlandse Ambassade in Paramaribo had op 22 januari 1987 besloten om het Nederlandse paspoort van Chitoe in te trekken, omdat zij door de werking van art. 5 lid 2 TOS Surinaamse zou zijn geworden. Of dit besluit ook daadwerkelijk aan Chitoe was medege-deeld, blijkt niet uit de vastgestelde feiten. Later in 1987 – en wel vóór 24 augustus 1987 – werd het Nederlandse paspoort van mevrouw Chitoe ook daadwerkelijk ingenomen, toen zij naar de ambassade kwam teneinde een verlenging van haar Nederlandse paspoort te vragen. Doordat Chitoe echter nog telkens in Amsterdam in het bevolkingsregister was geregistreerd, kon het gebeuren, dat aan haar op 23 september 1988 na haar terugkeer naar Amsterdam toch weer een Nederlands paspoort werd uitgereikt. Speelt dit feit, dat aan mevrouw Chitoe – naar achteraf bleek – ten onrechte een Nederlands paspoort werd uitgereikt, nationaliteitsrechtelijk een rol? De HR beantwoordt deze vraag ontkennend. Het beroep van mevrouw Chitoe op (verwerving van het Nederlanderschap door) opgewekt vertrouwen wordt afgewezen. Dit spoort met de beslissing van de HR 11 oktober 1985, NJ 87,

34 (m.n. JCS), AAe 1986, blz. 224 e.v. in zake de nationaliteit van Richardson (met een zeer uitvoerige noot van H.U. Jessurun d'Oliveira).

Bij het afwijzen van dit beroep op opgewekt vertrouwen speelt overigens geen doorslaggevende rol, dat mevrouw Chitoe door het innemen van haar Nederlandse paspoort door de Nederlandse ambassade in Suriname had kunnen weten geen Nederlandse meer te zijn. Ondanks dat gegeven is goede trouw van Chitoe betreffende haar Nederlanderschap na uitreiking van een Nederlands paspoort door Amsterdamse autoriteiten denkbaar. Zo had zij wellicht kunnen denken, dat de Amsterdamse overheid haar nationaliteitsrechtelijke rechtspositie beter inschatte dan onze ambassade in Paramaribo. Denkbaar is ook, dat zij meende, dat haar hervestiging in Nederland bewerkstelligde dat zij de Nederlandse nationaliteit ook weer terug verwierf, zoals immers haar tweejarige vestiging in Suriname verwerving van de Surinaamse nationaliteit met zich mee bracht. Het nationaliteitsrecht is ingewikkeld genoeg om het aannemelijk te maken, dat personen soms tot nationaliteitsrechtelijk onjuiste opvattingen komen.

Evenmin doet in casu terzake, of de verliesgrond van art. 2 TOS in combinatie met art. 5 lid 2 TOS boven een eventueel honoreren van een beroep op verwerving van het Nederlanderschap wegens opgewekt vertrouwen door het uitreiken van een Nederlands paspoort gaat. In casu was in cassatie onbetwist, dat het Nederlanderschap van Chitoe door de werking van de TOS was verloren. Het ging er nu om, of het Nederlanderschap was herkegen op grond van enige regel van Nederlands nationaliteitsrecht. De verhouding van de TOS ten opzichte van de overige regelingen van de Nederlandse nationaliteit heeft daar niets mee te maken. Inzoverre ben ik derhalve een andere mening toegedaan dan AG Mok in zijn conclusie sub 2.2.2 en 2.4.2.

Van belang is uitsluitend, dat het huidige Nederlandse nationaliteitsrecht geen verwerving van het Nederlanderschap op grond van opgewekt vertrouwen kent. Voor enkele rechtsvergelijkende opmerkingen hierover zij verwezen naar mijn boek Staatsangehörigkeitsrecht im Wandel, Keulen 1989, blz. 226, 227. Daar wordt ondermeer verdedigd, dat het opgewekt vertrouwen wel een factor kan zijn, die een doorslaggevende rol kan spelen bij de beslissing om een persoon (desnoods met toepassing van de uitzonderingsregel van art. 10 Rijkswet op het Nederlanderschap) te naturaliseren.

GRdG

Nr. 564

HOGE RAAD

14 oktober 1994, nr. 15458

(Mrs. Martens, Korthals Altes, Neleman, Heemskerk, Nieuwenhuis; A-G Asser; m.nt. WMK)

RvdW 1994, 203

Burenrecht; noodweg. Ontvankelijkheid; geen exceptio plurium litis consortium. Maatstaf in art. 5:57 lid 3 tweede zin BW. Aan de gebruiker van een noodweg op te leggen voorwaarden. Proceskosten bij groepsvorming.

De eiser die een noodweg vordert, kan volstaan met het dagvaarden van de eigenaren over wier percelen hij de gevorderde noodweg wenst te doen lopen. Het tegen de vordering gevoerde verweer dat andere percelen meer in aanmerking komen om met een noodweg ten behoeve van eisers perceel te worden belast, kan wel aanleiding geven tot oproeping van derden als partij in het geding overeenkomstig art. 12a Rv en, naar gelang van de aard van het geval, leiden tot afwijzing van de vordering tegen de oorspronkelijke gedaagden, maar niet tot niet-ontvankelijkverklaring van eiser in zijn vordering.

Door de tweede zin van art. 5:57 lid 3 BW aldus uit te leggen dat het aspect dat het erf ten gevolge van een rechtshandeling van de openbare weg afgesloten is geraakt een belangrijke rol dient te spelen in de belangenafweging, maar niet op zichzelf al dadelijk beslissend is, heeft het hof een juiste maatstaf voor de beoordeling van gevallen als het onderhavige gegeven.

Ook al verzet art. 5:57 zich niet tegen het opleggen van voorwaarden, dit betekent niet dat dit artikel toelaat welke voorwaarde dan ook, ongeacht haar aard en haar bezwaarlijkheid voor de eigenaar van het ingesloten erf, op te leggen.

Het oordeel van het Hof dat een redelijke toepassing van art. 56 en 57 Rv in een situatie als de onderhavige meebrengt dat de uiteindelijk verliezende partij of groep wordt verwezen in de kosten van de winnende partij of groep omwonenden wordt verwezen kan niet als juist worden aanvaard. In het midden kan blijven welke beslissing omtrent de kosten bij toepassing van art. 12a Rv in de verschillende dan denkbare situaties moet volgen.

(BW art. 5:57; Rv art. 12a, 56, 57)

1. De vennootschap onder firma G.A. Verdegaal & Zonen, te Noordwijkerhout,
2. Gerardus Cornelis Johannes Verdegaal,
3. Gerardus Anthonius Johannes Maria Verdegaal,
4. Petrus Cornelis Maria Warmerdam,
5. Alexander Leonardus Johannes Warmerdam,
6. Johannes Adrianus van der Meer,
7. Cornelia van der Meer, allen te Noordwijker-